

- (2) J.B. Dreesen. Tijdschrift De Plate 1988, blz. 88.193.
- (3) Kaart van het Vrije, geschilderd door Pourbus (1562) en herschilderd door Claeysens (1596). Stadhuis Brugge of het gebouw van het Brugse Vrije te Brugge.

SCHRIJVERS AAN ZEE (2)

door Emiel SMISSAERT

Maar de kust in de Westhoek is ook een aantal verdienstelijke letterkundigen van eigen bodem rijk.

Te Sint-Idesbald is er niet alleen Dries Dehollander (met o.a. Heimwee (1971), En toch wordt het zomer (1975), maar ook Karel de Kandelaere (Zwanezang en hergeboorte (1983)).

Te Koksijde had, gedurende ruim dertig jaar, de dichter en essayist Luc van Brabant (1909-1977) zijn woonst. In 1987 is hij op passende wijze herdacht. Om den brode was hij handelaar in foto- en optische artikelen. Destijds kwam hij in de belangstelling door de uitgave, samen met Johan Daisne en Marcel Coole, van het literaire tijdschrift Klaverdrie (1937-1948). Zijn dichtbundels (wij noemen enkel Zeven ellen liefde uit 1940 en Klein viaticum uit 1945) bevatten realistische poëzie die nauw aansluit bij het dagelijks leven. Bij kenners maakte hij pas echt naam met zijn voortreffelijke vertalingen van Franse dichters als Louise Labé, Clément Marot en François Villon. In 1962 kreeg hij de prestigieuze Koopalprijs voor zijn studie over leven en werk van Louise Labé.

Ook Fernand Florizoone (°1925) strekt Koksijde tot eer. Hij is een bescheiden gebleven man én een fijngevoelige dichter : met de zee als achtergrond handelt hij in zijn verzen over de gewone, alledaagse gebeurtenissen van het leven. Dichtbundels als In de Branding (1965), Tussen Kriek en Wielewaal (1958), De Andere Planeet (1965) en Lezen in de Appelboom (1976) verdienen een vermelding. Ook hem werden literaire onderscheidingen toegekend, waaronder de Poëzieprijs 1986.

De Westhoek gaat fier op een historicus van formaat : Godgaf Dalle (°1920). Deze vruchtbare en veelzijdige onderzoeker kreeg in brede kringen een verdiende erkenning door de publikatie van zijn Gids voor de Westhoek, een zeer geslaagd en nuttig naslagwerk.

Onder de auteurs-van-eigen-streek telt Oostduinkerke de dichterkunstschilder Daniel du Four, geïnspireerd door zee en duinen, en de dichter-advokaat Raoul Maria De Puydt. Op zijn actief staan dichtbundels als Het verraad (1963), Brandenburgs Concerto (1967), De Menselijke Revolutie (1973) (6).

Ten zuidoosten van Koksijde ligt Oostduinkerke, met twee woonkernen : Oostduinkerke-Bad en Oostduinkerke-Dorp. Deze badplaats - eigenlijk een deelgemeente van Koksijde - beschikt over het wellicht mooiste strand van de kust : zeer breed, met fijn zand en zonder golfbrekers. En de zee ? Zoals overal langsheen de kust : ebbe en vloed, een komen en gaan van water...

In 1918 beschrijft Felix Timmermans (1886-1947) haar als volgt (7) :

18 december 1918

Ik sta aan de zee met het nieuws in mijn hand dat mijn vader morgen zal begraven worden.

Mijn goede, oude vader !

Van nacht heeft de storm over de zee heengestreden en nu ligt ze daar nog uit te zieden met lange witte golven. De avond die over de oneindigheid zakt heeft den hemel verbrand tot een kristal helder blauw in het noorden, en tot massale, donkere grijs-bruine wolken die nog als doovende kolen den rooden asem van de verdwenen zon dragen.

Waar de golven zich wegtrekken en het gladde zand vol blinking staat, daar ook glimt als op pek het rosse rood, dat van de donkere wolken valt. De zee is eenzaam en verlaten vol opkomende duisternis en achter het dorp komt de gouden, volle vrucht der kalme maan omhoog.

En mijn vader is eergister begraven en zal morgen begraven worden !

En als een zalf aan mijn vader en een zachte olie aan de verbittering mijns harten is deze eenzame, oneindige avondzee.

O vader, gij waart zoo goed, zoo goed en aangenaam !
(...)

O vader, de zee spreidt hare oneindigheid voor mij uit, de avond is over de wereld en de maan bloemt zilverig in den hemel.

Alle geluiden zwijgen, alleen de zee ruischt haar eeuwig, eenig lied.

Zoo ook zal in mij, het geruisch van uwe herinnering in mij blijven als een zacht weemoedig, teder lied, dat als een snaar die trillen blijft de andere geluiden mijns harten zal omzingen.

Want Gij waart mijn vader en mijn vriend !

Het stuk werd gedrukt in de Nederlandse krant Het Vaderland, waar Timmermans correspondent van was toen hij in 1918-1919 in Scheveningen verbleef. Ik vermoed dat nergens anders in het werk van "de Fé" een dergelijke beschrijving van de zee is aan te treffen. De zee en de kust zijn nooit een inspiratiebron geweest voor Timmermans. Sterker nog, in feite hield hij niet van de zee, "(...) en vooral van het strandleven. Water maakte hem altijd wat weemoedig en het onrustige van al die mensen, opeengehoopt tussen de tentjes, met kinderen die ruzie maakten voor een bal of een schuppeken, was niets voor hem" (8). Hij kwam er vooral omwille van de kinderen. Veel liever zat hij op het terras van het hotel-restaurant Duinenhof. Urenlang heeft hij er doorgebracht bij Doortje Rubbrecht, wellicht de enige Oostduinkerkenaar met wie hij echt bevriend was (9).

Tien jaar lang is Felix Timmermans met zijn familie een trouwe vakantieganger geweest in Oostduinkerke. De villa Laagland, gelegen in de Uitkijkweg, was zijn vakantieverblijf : daar is het dat hij voortwerkte aan Boerenpsalm (1935), daar ook is het dat hij bezoek ontving van heel wat mensen die naam en faam hadden in het Vlaamse literaire leven van toen.

Een glimp van hoe Felix Timmermans en de zijnen hun verblijf aan zee ondervonden, is terug te vinden in een brief van 11 augustus 1934 : "De dagen vliegen om. We kennen uur noch tijd, en moeten naar de gazet zien om te weten welke dag het is. Ik doe veel gymnastiek, maar 'k word er nog dikker mee. Ik schilder ook al eens en smoor veel pijpen" (10). Voor Vlamingen die aan de Westkust hun vakantie doorbrachten, werd een speciaal blad opgericht en uitgegeven, met de passende titel De Badgast (1933-1935). Een

lieftalig zeemeerminnetje werd door Felix Timmermans getekend omstreeks 1935 tijdens één van zijn talrijke verblijven te Oostduinkerke. Het diende als kenteken voor de habitués van de gezellige bijeenkomsten in hotel Duinenhof, iedere donderdagnamiddag.

Nog een ander trefpunt waar Vlaamse kunstenaars elkaar vonden, was het hotel Gauquié. Over Timmermans en de artiestenbijeenkomsten in hotel Gauquié schreef Het Volk in 1986 (11) het volgende :

Bijna dagelijks ging hij om vers gevangen garnalen, waar hij bijzonder verkikkerd op was. Iedere namiddag was er koffie met rozijnenbrood voor de bezoekers : in Duinpark verbleven immers ook tijdens de zomermaanden Veremans, Nand Verknoeke, Nest Claes, Walter Opsomer, prof. De Keyser, enz. Een gast die eens een volle maand bij hem verbleef, was de latere mgr. Pronti, toen nog een eehvoudige priester in Assisië, en bij wie Felix Timmermans verbleef toen hij naar het land van Sint-Franciscus toog. Tegen de avond ging het er wat ernstiger aan toe. Dan werd in een zaal van hotel Gauquié een "Vlaams feest" gehouden zonder academische inslag. Ieder gaf om beurt wat ten beste, een voorlezing of een stukje pianospel, waarbij de vrolijke noot altijd domineerde. Een haarlok van Felix Timmermans werd eens per opbod verkocht voor een liefdadig werk. Het bracht, in die tijd, 3.000 ₣ op. Wanneer het heimwee naar de Nete hem te pakken had, trok hij de polders in en bewonderde de reigers op zoek naar paling.

En Felix Timmermans wordt nergens beter getypeerd dan in onderstaande anekdote (12) :

Dat hij niet gaarne naar zee ging, daar liet vader nooit een woord van horen tenzij pas veel later, als wij allemaal liever naar de Kempen in vakantie gingen. Zo was hij : als er moeilijkheden, onrust of last te dragen waren, dan nam hij dat stilletjes voor zich alleen en zorgde er voor, dat niemand iets vermoedde. En om Mama en ons en de vele familieleden, die altijd meegingen, een aangenaam verlof te bezorgen, deed hij plezanter dan anders. Hij maakte voor ons boten, kastelen en krokodillen in 't zand : hij ging mee baden met de kleinsten; kocht voor ons "boules de l'Yser", vlaggetjes en hoorns ijskreeem; hij liet ons op ezeltjes rijden, zat geduldig aan de patisseries te wachten tot wij onze limonade hadden uitgedronken en ging mee vissen met de ophaalnetjes op het staketsel. En alles met volle overgave. Hij liet ons lachen, wij amuseerden ons, en daar had hij dan deugd van. Alleen van de schone zonsondergangen en de enige, pure luchten van het Noorden kon hij genieten, en elken dag ging hij, samen met Gommair, naar de ondergaande zon kijken. Op een keer regende het dat het goot. Op den dijk : geen mens, en van de zon : geen gedacht. Slechts een overal aanwezige journalist zag onzen Pa met den kleinen Gommair op zijn schouders in den kletsenden regen wandelen. Hij knipte

hem algauw en 's anderendaags stond hun foto in de gazet met eronder : "Slechts één mens komt naar de zee om het te zien regenen : Pallieter".

Oostduinkerke heeft trouw en piëteitsvol de herinnering aan haar "schoonste ere-toerist" en haar "bepaamste ere-burger" bewaard.

Een eerste stijlvolle Timmermanshulde greep plaats in 1957, tien jaar na de dood van de schrijver. Bij die gelegenheid werd o.a. een gedenkplaat aan villa Laagland aangebracht en onthuld. Vervolgens, begin juli 1986, werd opnieuw een herdenking georganiseerd in Oostduinkerke : een tentoonstelling van Timmermans' grafisch werk en diverse vakantieherinneringen brachten de grote Lierenaar terug naar zijn vakantieoord van destijds. Deze expositie vond plaats van 4 tot 14 juli 1986 en de kleine brochure Felix Timmerman-herdenking : 1886-1986, Oostduinkerke bewaart de herinnering aan dit evenement.

Nog te Oostduinkerke verbleven, althans voor een gedeelte van het jaar, de Antwerpse jeugdschrijvers Leen van Marcke (°1902) en haar echtgenoot Jan Peeters (1892-1978).

Gedurende vele jaren hebben hier de Dagen van de Vlaamse Gids plaats gevonden : het was een gegeerd en dankbaar trefpunt voor tal van auteurs en literatuurliedhebbers. Begin jaren tachtig werd de ontmoetingsplaats voor de Dagen overgebracht naar Oostende waar onderdak wordt gevonden in het Thermenhotel.

De meest zuidelijk gelegen badplaats, met nog veel duinen en met het breedste strand van de hele kust, is De Panne, een "badplaats voor gezinnen met kinderen" zoals ze zichzelf aankondigt. Ook daar was Karel Jonckheere aan te treffen. Eerst in villa Les Tropiques in de Koninginnelaan (periode 1945-1949), later in villa Claude-Isette in de Majoor d'Hooghelaan (periode 1951-1953), zo wordt vermeld in de voortreffelijke Literaire gids van België, Nederland en Luxemburg (1971).

Ook Hendrik Conscience (1812-1883) heeft hier zijn sporen nagelaten. Zijn roman Bella Stock (1861) is de romantische geschiedenis van een jonge Franse edelman die het schrikbewind in zijn land ontvlucht en tot twee keer toe door een vissersmeisje uit De Panne van de dood wordt gered.

De grootheid van Consciences stijl en visie ligt in zijn eenvoud en natuurlijkheid. Dat bracht zijn werk internationale bijval en hij is indertijd aanbeden geworden door miljoenen.

Conscience was niet enkel een dromer, maar tevens een verlegen, mensenschuw man. Ziekelijk en zwaarmoedig van aard trok hij zich graag terug in de natuur om tot rust te komen en om zijn geschokt innerlijk evenwicht te herstellen. In 1859 kende hij opnieuw een dergelijke crisis. In een brief verklaarde hij : "Mijn zenuwen zijn ontsteld. Dezer dagen ben ik uit Kortrijk gaan lopen en heb mij naar de zee begeven, tusschen Veurne en Duinkerke, waer ik vier dagen in eenzaamheid langs het strand heb gedwaeld" (13). Is het toen dat hij in het gezelschap verkeerde van een zekere Smaghe die visser was in De Panne en die Conscience in 1830 had leren kennen als vrijwilliger in de kazerne van Dendermonde ? Hoe dan ook, later kwam Conscience terug en ditmaal in gezelschap van zijn trouwe vriend Dujardin, die illustrator was van Consciences

boeken. Toen Bella Stock in 1861 verscheen herkende men in de tekeningen heel wat Pannenaars. Stock leek op vader Smaghe en Bella was zonder meer Bella Smaghe ! (13)

(vervolgt)

DE OOSTENDSE MUZIEKGESCHIEDENIS - XL

BELANGRIJKSTE SOLISTEN EN GASTDIRIGENTEN IN HET KURSAAL 1850-1914 (3)

door Ann CASIER

Periode 1890-1894

De zussen Ilonka en Deszo HOVAKS brachten het publiek in verrukking op een Hongaars concert. Ze demonstreerden, er hun virtuositeit op een cimbalom in een paar originele composities en veel transcripties (1).

Jean PERIER (1869-1954), zoon van dirigent Emile en broer van genrezanger Camille, kwam in 1890 voor 't eerst meewerken aan een concert te Oostende onder leiding van zijn vader. Daar zong hij een compositie van zijn vader "J'étais aimé" met een frisse jonge stem en een uitstekende accentuering (2). Hij was toen nog helemaal niet beroemd, want hij zat pas in het vak. Op wens van zijn vader was hij in dienst bij een bank gegaan, maar liet zich naderhand als bariton aan het conservatorium van Parijs inschrijven (3). In 1891 en 1892 behaalde hij con brio zijn tweede en eerste prijs zang en "opéra-comique" (4). Hij debuteerde als Monastatos uit MOZARTS "Zauberflöte" in de Parijse Opera-comique, waaraan hij praktisch zijn hele leven verbonden bleef. Aan de wereldpremière van "Pelléas en Mélisande" van Claude DEBUSSY in 1902 werkte hij intens mee : hij was de mannelijke hoofdrolspeler Pelléas (5). Hij behoorde gedurende bijna 50 jaar tot één van de grootste Franse (van Belgische afkomst) artiesten, actief in opera, operette, toneel en film. Hij combineerde in 1890 en erna nog verschillende malen een familiebezoek met een optreden in het Oostends kursaal.

Wonderkinderen waren in het Kursaal altijd welkom en het 12-jarig meisje, Céleste PAINPARE, die het eerste pianoconcerto van BEETHOVEN uitvoerde met veel gevoel en zonder fouten in de moeilijkste passages, wekte zeker bewondering op. Ook de 13-jarige pianovirtuoos Brahm VAN DEN BERGH maakte het publiek enthousiast (6).

Het trio YVEL (sopraan aan de Opera-comique), Imbert DE LA TOUR (eerste prijs conservatorium Parijs) en bariton MINSSART zorgde voor een massale opkomst : alle gangen die naar de zaal leidden waren volzet. Het duo "L'amour sacré" uit "La muette de Portici" van AUBER moest driemaal overgedaan worden en ook het trio uit "Jerusalem" van G. VERDI wilde het publiek opnieuw horen (7).

De beroemde Jozef WIENIAWSKY, een trouw bezoeker van Oostende, die regelmatig optrad in het Casino, nam op 20 augustus 1891 de leiding van het orkest in handen voor de uitvoering van zijn "Rêverie", "Scherzo" en "Mazurka villageoise". Het jaar daarop (op 25.08.1892) leidde hij er de ouverture van "Guillaume le Taciturne".

Op 28 juli 1892 stonden slechts twee composities op het programma, beide gecomponeerd en geleid door Paul GILSON en het werd één van de mooiste concerten van het seizoen :

1. Moïse au Sinaï (cantate bekroond met de Romeprijs) (fragmenten)
Marie : Maritza BASTEYNS
Moïse : J. DE BACKER